

ОРГАНІЗАЦІЙНО–АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕХАНІЗМ РЕМОНТНО–ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

*Я.М.Мартинишин, кандидат економічних наук, доцент
Білоцерківський державний аграрний університет*

Вступ. Система ремонтно-технічного обслуговування (РТО) аграрного підприємства являє собою сукупність трудових і матеріальних ресурсів, процесів і об'єктів РТО, об'єднаних спільною метою — забезпечення справності, високої роботоздатності та своєчасної заміни машин відповідно до вимог науково-технічного прогресу при мінімальних витратах, що дозволяє господарству безперебійно виробляти продукцію, задовольняти потреби споживачів і отримувати максимально можливі прибутки. Крім того, систему РТО аграрного підприємства у загальному випадку можна представити і як сукупність різноманітних ремонтно-технічних підрозділів інженерної служби взаємозв'язаних між собою та з іншими підрозділами (що використовують техніку) й центральним апаратом управління господарства, а також з позагосподарськими системами РТО технологічними, економічними і адміністративними відносинами. Привести в дію таку систему, щоб одержати потрібний результат, можна лише за допомогою відповідних механізмів, у тому числі й організаційно-адміністративного. Проте на практиці у переважній більшості господарств цей механізм не відповідає умовам і часто суперечить діючому економічному механізму, що призводить до негативних наслідків. Тому актуальним є вдосконалення організаційно-адміністративного механізму системи РТО.

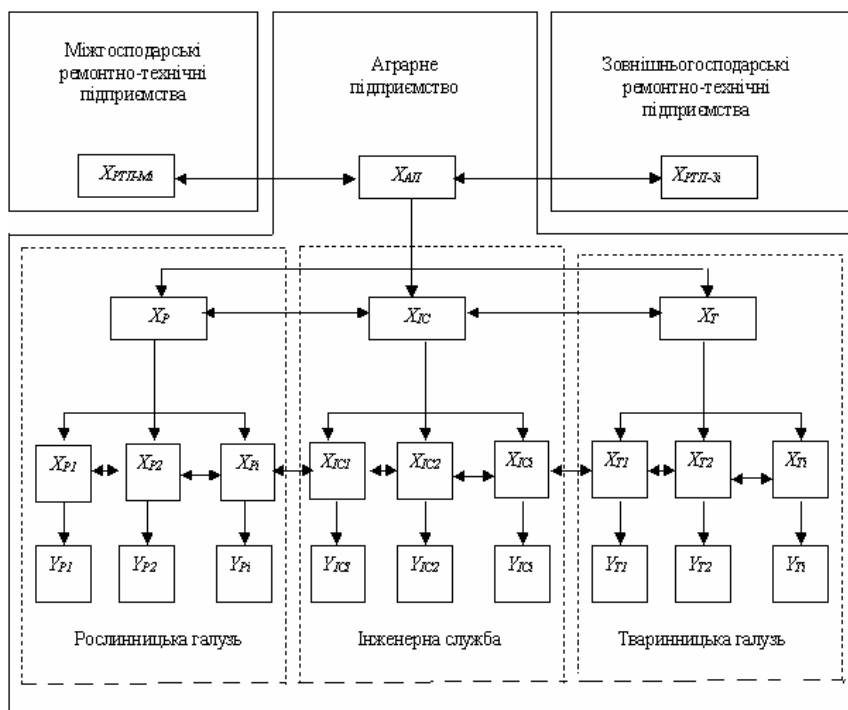
Відзначаючи вагомість отриманих раніше наукових результатів [1-3], слід зауважити, що на сьогодні в цій проблемі залишилося ще багато невирішених теоретичних, методологічних і практичних питань. Зокрема, відсутнє системне і комплексне пояснення сутності і будови організаційно-адміністративного механізму РТО, що й зумовило необхідність проведення цього дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення сутності,

будови та принципу дії організаційно-адміністративного механізму системи РТО аграрного підприємства в нинішніх умовах. Основними методологічними підходами досягнення поставленої мети були: діалектичний, системний, абстрактно-логічний та інші методи досліджень. Науковою базою послужили фундаментальні праці вітчизняних вчених-економістів, матеріали періодичних наукових видань, науково-практичних конференцій, спеціально організованого вибіркового статистичного спостереження у різних природно-економічних зонах України за 1993-2003рр.

Результати. Організаційно-адміністративний механізм РТО аграрного підприємства – це складна система, що базується на мотивах примусового характеру, зумовлених заінтересованістю трудових колективів інженерної служби та суміжних підрозділів у спільній та чіткій організації ремонтно-обслуговуючих робіт. Він складається з комплексу організаційно-адміністративних способів, методів і важелів, за допомогою яких забезпечується безперервність і ритмічність та висока результативність РТО.

Основними структурними складовими організаційно-адміністративного механізму є керуючі і керовані підсистеми РТО та організаційно-адміністративні відносини між ними (рис.1). До складу керуючих і керованих підсистем у загальному випадку належать: керуюча загальногосподарська підсистема – центральний апарат управління аграрним підприємством ($X_{АП}$); керуючі загальногалузеві підсистеми – апарати управління інженерною службою ($X_{ІС}$), рослинницькою ($X_{Р}$) і тваринницькою ($X_{Т}$) галузями; керуючі підсистеми (апарати управління) первинних підрозділів інженерної служби ($X_{ІС1}$, $X_{ІС2}$, ..., $X_{ІСi}$), рослинницької ($X_{Р1}$, $X_{Р2}$, ..., $X_{Рj}$) і тваринницької ($X_{Т1}$, $X_{Т2}$, ..., $X_{Тi}$) галузей; керовані (виконавчі) підсистеми первинних підрозділів інженерної служби ($Y_{ІС1}$, $Y_{ІС2}$, ..., $Y_{ІСi}$), рослинницької ($Y_{Р1}$, $Y_{Р2}$, ..., $Y_{Рj}$) і тваринницької ($Y_{Т1}$, $Y_{Т2}$, ..., $Y_{Тi}$) галузей; керуючі підсистеми міжгосподарських ($X_{РТП-Мі}$) і зовнішньогосподарських ($X_{РТП-Зі}$) ремонтно-технічних підприємств.

Керуючі підсистеми об'єднують у єдине ціле працівників апарату управління певного рівня РТО і технічні засоби прийому й накопичення інформації, що поступає від керованих підсистем, обробки її та зворотної передачі виконавцям. Керовані підсистеми в свою чергу, об'єднують засоби виробництва і трудові колективи інженерної служби, спільне функціонування яких становить процеси РТО, що регулюються керованими підсистемами. Керуючі і керовані підсистеми є складовими системи РТО, не можуть функціонувати самостійно, а лише у тісній взаємодії вони становлять єдине ціле.

У процесі РТО керуючі і керовані підсистеми вступають у двосторонні вертикальні ($\downarrow$) та горизонтальні ($\leftrightarrow$) організаційно-адміністративні відносини. Вертикальні відносини між підсистемами пов'язані з ієрархічною структурою аграрного підприємства та

інженерної служби і носять директивний характер: між керуючою загальногосподарською підсистемою аграрного підприємства і керуючою підсистемою інженерної служби; між керуючою підсистемою інженерної служби і керуючими підсистемами її ремонтно-технічних підрозділів; між керуючими і керованими підсистемами ремонтно-технічних підрозділів.

Зв'язки по горизонталі обумовлені технологічними схемами виконання ремонтно-обслуговуючих робіт і за змістом є узгоджувальними між однорівневними підсистемами: між керуючою підсистемою аграрного підприємства та керуючими підсистемами зовнішньогосподарських і міжгосподарських ремонтно-технічних підрозділів; між керуючою підсистемою інженерної служби та керуючими підсистемами рослинницької і тваринницької галузей; між керуючими підсистемами ремонтно-технічних підрозділів усередині інженерної служби та поза нею з керуючими підсистемами первинних підрозділів рослинницької і тваринницької галузей.

Організаційно-адміністративні зв'язки і відносини у системі РТО повинні здійснюватися за виробленими на підприємстві певними правилами і алгоритмами та сприяти досягненню перш за все головної мети аграрного підприємства, а також взаємоузгодженим частковим цілям трудових колективів інженерної служби і підрозділів основного виробництва. Цю роль у загальному організаційно-адміністративному механізмі мають виконувати його функціональні регламентний і розпорядчий механізми.

Регламентний механізм функціонування забезпечує формування стійких організаційно-адміністративних відносин у системі РТО. Його необхідними складовими повинні бути: статут аграрного підприємства (та зміст статутів ремонтно-обслуговуючих підприємств); організаційна структура аграрного підприємства загалом та інженерної служби зокрема; положення про управління підприємством та інженерною службою (а також зміст відповідних положень по галузях рослинництва і тваринництва); посадові інструкції працівників апаратів управління підприємством та інженерною службою: генеральний керівник підприємства, головний інженер, його заступники, керівники

підрозділів інженерної служби (а також зміст аналогічних положень по галузях рослинництва і тваринництва); загальне положення про інженерну службу та положення про її підрозділи: ремонту (центральна ремонтна майстерня), техобслуговування машинно-тракторного парку, техобслуговування автопарку, техобслуговування машин і обладнання тваринницьких ферм, техобслуговування енергетичного обладнання, зберігання (машинний двір), матеріально-технічного забезпечення (а також зміст відповідних положень по галузях рослинництва і тваринництва); договори на РТО: зовнішньогосподарські, міжгосподарські, внутрішньогосподарські (між центральним апаратом управління та інженерною службою; усередині інженерної служби між її апаратом управління і внутрішніми підрозділами та між самими підрозділами; між інженерною службою або її підрозділами та підрозділами рослинницької і тваринницької галузей); плани-графіки виконання РТО (річні, місячні, щоденні): силами і засобами інженерної служби та окремих ремонтно-технічних підрозділів; силами і засобами міжгосподарських і зовнішньогосподарських ремонтно-обслуговуючих підприємств; правила внутрішнього трудового розпорядку на підприємстві; норми і нормативи РТО; методичні вказівки та інструкції щодо виконання РТО.

Розпорядчий механізм функціонування забезпечує утворення короткотермінових (оперативних) організаційно-адміністративних відносин у системі РТО. Його основними елементами є письмові та усні накази і розпорядження, вказівки та рекомендації керівників центрального апарату управління й інженерної служби, проведення нарад спрямованих на виконання поточних оперативних завдань РТО, а також контроль за їх виконанням.

Організаційно-адміністративний механізм та його складові повинні відповідати умовам підприємства і бути адаптованими до прийнятої в ньому організаційно-економічної форми системи РТО: бездоговірної або договірної (підряд, оренда, кооператив).

Бездоговірні форми передбачають пряме планово-адміністративне регулювання діяльності ремонтно-технічних підрозділів інжене-

рної служби з боку центрального апарату управління підприємством за деталізованою системою показників і означають відсутність будь-якої самостійності названих підрозділів. Управління системою РТО здійснюється на засадах єдиначальності з призначенням керівників ремонтно-технічних підрозділів та інженерної служби в цілому. Функціонування системи майже повністю забезпечує організаційно-адміністративний механізм.

Договірні форми ґрунтуються на договірних економічних відносинах трудових колективів ремонтно-технічних підрозділів інженерної служби з іншими підрозділами, що використовують техніку і потребують РТО, а також з господарством, у рамках якого вони функціонують. Ця форма передбачає аналогічні відносини й усередині інженерної служби між її внутрішніми підрозділами, працівниками, керуючою і керованою підсистемами. У цьому випадку підрозділи отримують певну організаційну і економічну самостійність. Управління підрозділами інженерної служби колективне з виборами керівників. Функціонування системи РТО забезпечується організаційно-економічним і організаційно-адміністративним механізмами. По мірі розвитку договірних форм (в напрямку від підряду до оренди і кооперативу), розширенню самостійності ремонтно-технічних підрозділів, роль організаційно-адміністративного механізму по відношенню до організаційно-економічного поступово зменшується (табл.1). Цю закономірність необхідно враховувати при розробці організаційно-адміністративного механізму РТО аграрного підприємства.

Висновки. Наукова новизна цього дослідження полягає у встановленні сутності, з'ясуванні необхідної будови та об'єктивних закономірностей функціонування організаційно-адміністративного механізму РТО залежно від рівня розвитку економічних відносин на підприємстві. Використання цих положень на практиці забезпечить системність і комплексність формування цього механізму. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі може бути розробка типових моделей організаційно-адміністративних механізмів системи РТО аграрних підприємств.

Таблиця 1

Організаційно-економічні форми та співвідношення організаційно-адміністративного (ОАМ) і організаційно-економічного (ОЕМ) механізмів функціонування системи ремонтно-технічного обслуговування (РТО) в аграрному підприємстві

Форми системи РТО	Самостійність підрозділів РТО		Управління підрозділами РТО	Співвідношення механізмів функціонування системи РТО
	організаційна	економічна		
Бездоговірні	—	—	Єдино-начальність з призначенням керівника	Майже повністю ОАМ
Договірні: а) підряд	Мінімальна згідно з госпрозрахунковим завданням	Відтворення вартості робочої сили	Колективне з виборами керівника	Максимально ОАМ та мінімально ОЕМ
	Середня згідно з договором підряду	Простого відтворення		Більше ОЕМ і менше ОАМ
б) оренда: - цільова - змішана	Середня згідно з договором оренди	Простого відтворення	Колективне з виборами керівника	Більше ОЕМ і менше ОАМ
	Вище середньої згідно з договором оренди	Частково розширеного відтворення		Максимально ОЕМ та мінімально ОАМ
в) кооператив	Вище середньої згідно з внутрішнім статутом кооперативу	Частково розширеного відтворення	Колективне з виборами керівника	Максимально ОЕМ та мінімально ОАМ
	Максимальна згідно з внутрішнім статутом кооперативу	Розширеного відтворення		Майже повністю ОЕМ

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка і організація аграрного сервісу. / За ред. П.О. Мосіюка. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 508 с.
2. Скиба А.П. Управление ремонтным производством в сельском хозяйстве. – М.: Агропромиздат, 1990. – 297 с.
3. Экономика и организация ремонтно-обслуживающего производства. / Под. ред. С.С. Черепанова. – М.: Агропромиздат, 1987. – 310 с.